

Sygn. akt II CSK 65/19

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku P. w W.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Starosty P.

o wpis w dziale II księgi wieczystej (...) prawa użytkowania wieczystego na rzecz P.,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 lipca 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w P.

z dnia 8 czerwca 2018 r., sygn. akt XV Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 8 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił apelację wnioskodawczynie P. w W. (dalej: „P.”) od postanowienia Sądu Rejonowego w Ś. z dnia 16 marca 2018 roku oddalającego wniosek o wpis na jej rzecz w dziale II księgi wieczystej (...) prawa użytkowania wieczystego.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawczynię. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że zachodzi potrzeba odpowiedzi na pytania: 1) „czy przepis art. 110 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 25 kwietnia 1997 r. o P. (Dz.U. Nr 75, poz. 469, uchylony z dniem 31 grudnia 2010 r. – dalej: „ustawa o P.”) stanowi samoistną podstawę wpisu w księdze wieczystej nabytego *ex lege* prawa użytkowania wieczystego gruntu oraz prawa własności budynków i urządzeń trwale związanych z gruntem na rzecz P., z uwagi na brak wskazania trybu potwierdzenia nabycia tychże praw, w związku z czym sąd wieczystoksięgowy może dokonać wpisu ww. praw w założonej dla nieruchomości księdze wieczystej na podstawie tegoż przepisu, rozpoznając sprawę bez ograniczeń przewidzianych w art. 626² § 3 w zw. z art. 626⁸ § 1 i 2 k.p.c. i dokonując ustaleń odnośnie zaistnienia przesłanek do nabycia ww. praw wskazanych w przepisie stanowiącym podstawę wpisu w księdze wieczystej, czy też może konieczne jest wszczęcie postępowania o uzgodnienie stanu prawnego ujawnionego w treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w trybie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1007 - dalej: „u.k.w.h.”) w celu potwierdzenia nabycia ww. praw przez P., 2) w przypadku przyjęcia pierwszego wariantu (samoistny wpis do księgi wieczystej) - czy dokonanie przez sąd wieczystoksięgowy ustaleń dotyczących zaistnienia przesłanek do nabycia praw wskazanych w przepisie stanowiącym samoistną podstawę wpisu w księdze wieczystej może nastąpić na podstawie każdego dokumentu w rozumieniu art. 243¹ k.p.c., w tym odpisów dokumentów, jeżeli ich zgodność z oryginałem została poświadczona przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii

Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (art. 129 § 2 i 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), czy też może to nastąpić jedynie na podstawie dokumentów stanowiących podstawę wpisu w księdze wieczystej, a przy uznaniu jako prawidłowego drugiego stanowiska, czy podstawę wpisu w księdze wieczystej może stanowić, zamiast dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym (art. 31 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece), odpis dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (art. 129 § 2 i 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych

spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecnictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, nie publ.).

Zagadnienia prawne obszernie umotywowane przez skarżącą nie stanowią podstawy do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Brak bezpośredniego związku między zagadnieniem czy art. 110 ust. 1 i 2 ustawy o P. może stanowić podstawę nabycia przez wnioskodawczynię z mocy prawa użytkowania wieczystego nieruchomości a rozstrzygnięciem sprawy, skoro Sąd drugiej instancji nie zanegował takiej możliwości, a podstawą oddalenia wniosku było nie przedłożenie dokumentów o odpowiedniej treści i formie, wymaganych do dokonania wpisu, wykazujących istnienie stanu faktycznego stanowiącego podstawę nabycia prawa użytkowania wieczystego *ex lege* tj. posiadania nieruchomości przez P. w dniu 1 sierpnia 1988 r. oraz wykorzystywania jej do celów statutowych. Rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym nie może być również wskazywanie skarżącej drogi prawnej w jakiej powinna zmierzać do realizacji swoich praw wobec niepowodzenia wniosku w postępowaniu wieczystoksięgowym (powództwo o ustalenie czy uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym).

Ponadto zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego w postępowaniu o wpis stanowił już przedmiot obszernych wyjaśnień w orzecnictwie Sądu Najwyższego. Przyjmuje się w nim, że art. 626⁸ § 2 k.p.c., nie może być rozumiany, jako ograniczający rolę sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym do realizacji wyłącznie funkcji rejestracyjno - ewidencyjnych, skoro Sąd ten obowiązany jest badać nie tylko treść wniosku, lecz także treść i formę załączonych do niego dokumentów. Kognicja tego sądu nie obejmuje natomiast - do czego zmierza

skarżąca - badania ani rozstrzygania jakichkolwiek sporów o istnienie lub nieistnienie prawa, które ma być wpisane, zarówno w charakterze przesłanki rozstrzygnięcia jak i samego rozstrzygnięcia. Takie rozumienie kognicji sądu wieczystoksięgowego wynika z prawnych gwarancji prawidłowości dokonywanych wpisów i ich skutków dla bezpieczeństwa obrotu prawnego (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1984 r., III CZP 70/84, OSNC 1985, nr 8, poz. 108 i z dnia 23 września 1993 r., III CZP 81/93, OSNC 1994, nr 2, poz. 27 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2000 r., II CKN 451/00, nie publ., z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 109/01, nie publ., z dnia 2 lipca 2004 r. II CK 265/04, nie publ., z dnia 18 czerwca 2009 r. II CSK 4/09, nie publ., z dnia 18 czerwca 2009, II CSK 4/09, nie publ., z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 36/09, nie publ., z dnia 18 lutego 2010 r., II CSK 406/09, nie publ., z dnia 7 grudnia 2011 r. II CSK 604/10, nie publ., i z dnia 20 stycznia 2016 r., IV CSK 438/15, nie publ.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono również, że potrzeba załączenia do wniosku o wpis jakiegokolwiek dokumentu może odpaść w razie nabycia *ex lege* wpisywanego prawa o ile nie jest wymagane poświadczenie jego nabycia deklaratywnym orzeczeniem sądu lub decyzją administracyjną (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1993 r., III CZP 91/93, OSNC 1994, nr 2, poz.29, z dnia 7 maja 2009 r., III CZP 15/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 10, z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 29/13, OSNC 2014, nr 1, poz. 5, z dnia 7 października 2009 r., III CZP 69/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 53, z dnia 25 lutego 2016 r., OSNC 2017, nr 2, poz. 16 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1997 r., II CKN 216/97, OSNC 1998, nr 1, poz.7, z dnia 6 grudnia 2000 r., III CKN 824/00, nie publ., i z dnia 23 maja 2002 r., IV CKN 1092/00, OSNC 2003, nr 9, poz.122). W rozpoznawanym przypadku podstawą odmowy wpisu było jednak przedstawienie przez skarżącą dokumentów, które ani swoją treścią ani formą wymaganą w postępowaniu wieczystoksięgowym nie wykazywały podstaw nabycia użytkowania wieczystego z mocy prawa.

Polski system wieczystoksięgowy oparty jest na zasadzie legalizmu materialnego, od którego wyjątki na rzecz konsensusu formalnego wynikają z ustawy. Zasada legalizmu materialnego oznacza, że wpis może być dokonany

tylko na podstawie takiego dokumentu, który dokumentuje czynność materialnoprawną powodującą powstanie, zmianę lub ustanie prawa podlegającego wpisowi do księgi wieczystej. Ograniczony charakter zasady legalizmu materialnego wyraża się natomiast w delimitacji środków dowodowych, którymi można w postępowaniu wieczystoksięgowym wykazywać zmianę stanu prawnego nieruchomości oraz w ograniczonej kognicji sądu wieczystoksięgowego do faktów pozytywnych świadczących o zaistnieniu zmiany stanu prawnego. Ukształtowane w sposób odbiegający od ogólnych zasad postępowania dowodowego reguły dowodowe postępowania wieczystoksięgowego, nie pozwalają na przeprowadzenie innych dowodów niż z dokumentów (art. 626⁸ § 2 k.p.c. - z wyjątkami wynikającymi z art. 626⁸ § 2¹ - § 4 k.p.c.), z uwzględnieniem treści art. 31 ust. 1 u.k.w.h., co ogranicza środki dowodowe, którymi można wykazać podstawę wpisu w znaczeniu materialnym. *Ratio legis* tego przepisu, zawierającego minimum wymogów formalnych obowiązujących w postępowaniu wieczystoksięgowym, sprowadza się do zapewnienia podwyższonego bezpieczeństwa obrotu w zakresie dokumentów prywatnych, które decydują o zmianie stanu prawnego nieruchomości. Przyjęte zasady służą zapewnieniu wiarygodności ksiąg wieczystych w sposób maksymalnie możliwy do uzyskania w uproszczonym postępowaniu sądowym, jakim jest postępowanie wieczystoksięgowe (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2008 r., III CSK 335/07, nie publ. i z dnia 20 listopada 2014 roku, V CSK 9/14, OSNC 2015 nr 12, poz. 146).

Zagadnienie formy w jakiej powinny być przedstawione dokumenty stanowiące podstawę wpisu w postępowaniu wieczystoksięgowym, w tym również w kontekście czy może to być kopia dokumentu potwierdzona za zgodność z oryginałem przez reprezentującego wnioskodawcę pełnomocnika będącego radcą prawnym została wyjaśniona w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2016 r., I CSK 819/15, OSNC 2017, nr 7-8, poz. 92 i orzecznictwo przywołane w jego uzasadnieniu). Wyjaśnienie rozbieżności w orzecznictwie na tle tego zagadnienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., V CSK 9/14, OSNC 2015, nr 12, poz. 146) nie jest w realiach analizowanej sprawy konieczne,

skoro podstawą odmowy wpisu była nie tylko forma ale również treść dokumentów mających stanowić podstawę wpisu. W konsekwencji skarżąca nie wykazała potrzeby ponownej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie na tle swojej jednostkowej sytuacji prawnej związanej z nieobowiązującym już art. 110 ust. 1 i 2 ustawy o P..

Ubocznie zauważenia wymaga, że Sąd Najwyższy dwukrotnie już odmawiał przyjęcia skarg kasacyjnych skarżącej do rozpoznania, w których wnioski o ich przyjęcie do rozpoznania były oparte na tożsamej argumentacji prawnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18, nie publ. i z dnia 18 kwietnia 2019 r., IV CSK 467/18, nie publ.).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.